

СТАВЛЕННЯ СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ ДО ВЛАСНОЇ ЗОВНІШНОСТІ

ATTITUDE OF MODERN STUDENTS IS TOWARD OWN APPEARANCE

Сьогодні оцінка зовнішності стала важливим соціально-психологічним фактором. Багато в чому це пов'язано із впливом соціокультурних факторів на формування образів ідеальної зовнішності. Також люди часто пов'язують неповноцінність своїх міжособистісних відносин із невідповідністю зовнішніх параметрів свого тіла вимогам, що висуваються соціумом.

У певні історичні періоди в різних країнах існували усталені стандарти зовнішньої привабливості та потворності, що виявлялося не тільки в культурному та естетичному аспекті (вбрання, прикраси), але й у фізичному (будова тіла, фізичні вади).

Досить актуальним та поширеним явищем у сучасному суспільстві є незадоволеність особистості власним зовнішнім виглядом. Важливу роль в оцінці зовнішньої привабливості відіграє ступінь відповідності зовнішності домінуючим стандартам краси. Власний тілесний образ, а саме такий важливий компонент, як зовнішність, може значно впливати на очікування людини відносно успішності або неуспішності майбутньої взаємодії та на її реальну поведінку по відношенню до інших людей.

«Мода на красу» не виникає просто так. Вона завжди відбиває найменші зміни, що відбуваються в житті суспільства.

Досить важливою проблемою сьогодення є оцінювання власної зовнішності представниками молодого покоління, зокрема студентською молоддю. Бо саме у студентському віці ставлення до власної зовнішності включає такі основні складові частини становлення самодостатньої та зрілої особистості.

Молоді люди за допомогою власного зовнішнього вигляду намагаються самовиразитися, позбутися відчуття самотності, самоорганізуватися, задовольнити потребу в сексуальних контактах тощо. Ставлення людини до свого зовнішнього вигляду є частиною її ставлення до себе.

У своєму розвідувальному дослідженні ми намагалися вивчити ставлення до власної зовнішності сучасних студентів та їхнє прагнення відповідати/не відповідати «стандартам краси».

Ключові слова: зовнішність, «стандарти краси», студент, оцінка зовнішності, ставлення до власної зовнішності.

Today the estimation of appearance became an important socialpsychological factor. In a great deal it is related to influence of socio-cultural factors on forming of characters of ideal appearance. Also people often bind inferiority of the interpersonal relations to the mismatch of external parameters of the body to the requirements that is pulled out by society.

In historical periods are certain in different countries existed withstand standards of external attractiveness and deformity are certain, that appeared not only in a cultural and aesthetic aspect, but also in physical.

The actual enough and widespread phenomenon in modern society is dissatisfaction by personality by own original appearance. An important role at the estimation of external attractiveness is played by the degree of accordance of appearance to the dominant standards of beauty. Own corporal character, namely, such important component, as appearance, can considerably influence on expectation of man in relation to success or unsuccess of future cooperation, and on her real behavior in relation to other people.

A "fashion on beauty" does not arise up simply so. She always reflects the least changes that take place in life of society.

A rather important problem of today is the assessment of one's own appearance by the representatives of the young generation, in particular the student youth. It is precisely at the student age that one's self-esteem includes such basic components of becoming a self-sufficient and mature personality.

Young people are trying to express themselves through their own appearance, to get rid of loneliness, to organize themselves, to satisfy the need for sexual contacts and so on.

Attitude of man toward the original appearance is part of her attitude toward itself.

In the reconnaissance research we tried to learn attitude toward own appearance of modern students, and their aspiration to answer/not to answer the "standards of beauty".

Key words: appearance, "standards of beauty", student, assessment of appearance, attitude to their own appearance.

УДК 3.316.7

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.11.15>

Черкашина Т.О.

к.соціол.н., доцент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології Херсонський державний університет

Постановка проблеми. Сьогодні досить актуальним та поширеним явищем у сучасному суспільстві є незадоволеність особистістю власним зовнішнім виглядом.

Багато в чому це пов'язано із впливом соціокультурних факторів на формування образів ідеальної зовнішності. Також люди часто пов'язують неповноцінність своїх міжособистісних відносин із невідповідністю зовнішніх параметрів свого тіла вимогам, що висуваються соціумом, ототожненням привабливої зовнішності з життєвою успішністю, заможністю, благо-

получчям. Тому часто вважають покращення зовнішності фактором, що сприяє гармонізації відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Більшість досліджень у даній області сконцентровані на вивченні ставлення до власної зовнішності в рамках проблем фізичного або тілесного Я, образу тіла, Я-концепції, самосвідомості й ставлення до себе.

Актуальними напрямками у вивченні ставлення до власної зовнішності є визначення гендерних відмінностей у ставленні до власної

зовнішності та в її оформленні (М.В. Буракова, Д.В. Воронцова, Т.В. Говорун, І. Жеребкіна, І.С. Касабова, З.І. Рябікіна та інші) і виявлення специфіки ставлення до своєї зовнішності в різні вікові періоди (О.І. Кононенко, Р.В. Моляко, Т.А. Нечитайло, В.О. Подорога й інші).

Постановка завдання. У своєму дослідженні ми намагались дослідити ставлення до власної зовнішності сучасних студентів, їхню задоволеність власним зовнішнім виглядом, критерії невдоволеності та основні індикатори змін зовнішності, яких прагне сучасна студентська молодь.

Виклад основного матеріалу дослідження. У певні історичні періоди в різних країнах існували певні усталені стандарти зовнішньої привабливості та потворності, що виявлялося не тільки в культурному та естетичному аспекті (вбрання, прикраси), але й у фізичному (будова тіла, фізичні вади).

Наприклад, мешканці Стародавньої Греції приділяли багато уваги стандартам краси. Перед атлетичними чоловіками з лискучою шкірою відкривались усі можливості. Що ж до жінок, то в ціні були повні й рудоволосі. Чоловікові мати красу було за щастя. Для жінки ж краса означала неприємності [9]. А у Стародавньому Єгипті ідеальними і в чоловіків, і у жінок вважались високі, стрункі постаті з тонкою талією і широкими плечима, мигдалеподібний розріз очей, тонкі риси обличчя, прямий ніс, повні губи. Жінки повинні були бути світлошкірими, мати широкі (але не пишні) стегна і довгі ноги [3]. Ідеал краси в Давньому Китаї – маленька, тендітна жінка з крихітними ногами. До речі, головним достоїнством чоловіка в Китаї вважалося довге волосся, яке заплітали в химерні коси [2].

У Середньовіччі, зокрема, земна краса вважалася гріховною, а насолода нею – забороненою. Зокрема, часто тогочасні модниці вживали різного роду препарати, які, на їхню думку, повинні були допомагати схуднути. Деформація форми черепа – ще один давній і досить дивний ритуал краси. Ідеал жінки персоніфікувала пресвята діва Марія – подовжений овал обличчя, підкреслено високе чоло, величезні очі й маленький рот [5].

Високе Відродження принесло зовсім інше розуміння краси. Замість тонких, струнких рухливих фігур тріумфують пишні форми, могутні тіла із широкими стегнами, з розкішною повнотою шиї й плечей.

Наприкінці XVIII сторіччя ідеалом краси вважались «осині талії», бліді обличчя, зніженість і витонченість. Здоровий рум'янець і засмага, міцне, сильне тіло були ознаками низького походження.

Корінні та швидкоплинні зміни в моді та стандартах краси, зокрема жіночої, спосте-

рігаються у ХХ столітті. Особливо це помітно зі змінами у стилі одягу та зачісках.

Важливу роль в оцінці зовнішньої привабливості відіграє ступінь відповідності зовнішності домінуючим стандартам краси. Власний тілесний образ, а саме такий важливий компонент, як зовнішність, може значно впливати на очікування людини відносно успішності або неуспішності майбутньої взаємодії та на її реальну поведінку по відношенню до інших людей [7].

«Мода на красу» не виникає просто так. Вона завжди відбиває найменші зміни, що відбуваються у житті суспільства. Часто «стандарту краси» пов'язані з духом певного історичного часу, виступають викликом усталеним нормам, реакцією на соціальні вимоги, є психологічною необхідністю, зміною вражень, потребою відновлення тощо.

Сьогодні оцінювання та увага до зовнішності людини не є виключенням. Пропагуються образи сучасних дітей, підлітків, чоловіків/жінок, представників певних професій та видів діяльності; пропагуються стилі вбрання, зачісок, навіть будови тіла та інших фізіологічних параметрів тощо. Це впливає на появу усталених «зразків зовнішності», які є модними в певний проміжок часу й створюють у свідомості людей стереотипи [8, с. 38–43].

Зокрема, оцінювання власної зовнішності та прагнення до існуючих «стандартів краси» притаманне майже всім людям, особливо підліткам та молоді, соціалізація та самоідентифікація яких відбувається у час, коли попередні стереотипи руйнуються, відбувається переоцінка цінностей. Молоді люди за допомогою власного зовнішнього вигляду намагаються самовиразитися, позбутися відчуття самотності, самоорганізуватися, задовольнити потребу в сексуальних контактах тощо.

Студентський вік – надзвичайно важливий період становлення «Я-концепції» – складної, динамічної системи уявлень студента про себе як особистість: неповторність самосприйняття через фіксацію соціально-рольової позиції та настанов щодо себе, емоційно-ціннісне ставлення до себе, що визначається самооцінкою якостей і особистісних властивостей, рівнем самоповаги, поведінкова складова частина як само презентація [6].

На думку Т.С. Леві, ставлення людини до свого зовнішнього вигляду є частиною її ставлення до себе [4, с. 72–75].

Найбільш повним сьогодні вважається таке визначення ставлення до власної зовнішності, під яким розуміється значимий, емоційно-насичений компонент ціннісно-сміслової сфери суб'єкта, що регулює його переживання, взаємини із соціальною реальністю, впливає на оцінку людиною власних життєвих перспектив, на задоволеність собою і своїм життям [1, с. 67–77].

Із метою вивчення ставлення до власної зовнішності сучасних студентів та їхнього прагнення відповідати/не відповідати «стандартам краси» нами було проведено пілотажне дослідження.

Базою проведення пілотажного опитування було обрано Херсонський державний університет.

Респондентами виступили 130 студентів (65 дівчат та 65 хлопців) зазначеного закладу вищої освіти, які погодились взяти участь в опитуванні; опитуванням охоплено було 11 факультетів університету та всі курси навчання. Використовувався метод випадкової вибірки.

Результати розвідувального опитування показали, що:

- 46,2% студентів (серед них 30% хлопців та 16,2% дівчат) задоволені власною зовнішністю;
- 3,1% студентів обох статей категорично незадоволені власним зовнішнім виглядом;
- 33,8% скоріше задоволені, ніж не задоволені зовнішністю (більшість із них дівчата), та 9,2% – навпаки (більшість також дівчата) – скоріше незадоволені власним виглядом;
- 7,7% вагаються з відповіддю щодо ставлення до власної зовнішності.

Незважаючи на достатній рівень задоволеності студентів власною зовнішністю, 5,4% хлопців хотіли б змінити свій зовнішній вигляд, а 11%, можливо б, його змінили. Дівчата більш схильні до змін зовнішності – 17% опитаних; 13,1% студенток цілеспрямовано хочуть змінити власний зовнішній вигляд. Категорично не хочуть міняти власний вигляд 30% опитаних студентів.

Відповіді студентів на питання «Що саме Ви хотіли б змінити у власній зовнішності?» розподілилися відповідно до статі. Хлопці надають перевагу змінам, що пов'язані з фізичними даними та тілесними маркерами; дівчата в основному зосереджені на фізичних змінах та змінах у стилі одягу.

Основні індикатори зміни зовнішності респондентів-чоловіків (подані за зниженням актуальності):

- зробити тіло більш фізично розвинутим і красивим;
- зробити тату/пірсінг;
- набрати вагу;
- виправити фізіологічні дані (заїкання, розмір губ, носа, розріз очей, підборіддя, обмеження в рухах, прихрамування або інше);
- змінити стиль одягу;
- схуднути;
- відповідати «стандартам краси».

Основні індикатори зміни зовнішності дівчат-респондентів (подані за зниженням актуальності):

- схуднути;

– зробити тіло більш фізично розвинутим і красивим;

- зробити тату/пірсінг;
- змінити стиль одягу;
- змінити колір волосся/зробити креативну зачіску;
- виправити фізіологічні дані (заїкання, розмір губ, носа, розріз очей, підборіддя, обмеження в рухах, прихрамування або інше);
- відповідати «стандартам краси»;
- набрати вагу.

51,5% опитаних студентів вважають, що зовнішність у сучасному суспільстві має вагоме значення. 17% вважають, що зовнішність важлива більше для дівчат, ніж для хлопців. 20% вважають, що зовнішність людини не має особливого значення. 10% заперечують вагоме значення зовнішності особистості у сучасному суспільстві.

25,4% впевнені, що «красивим» людям все легше дається, ніж «некрасивим»; 31,5% опитаних дівчат та хлопців не погоджуються із зазначеним твердженням; 16,2% скоріше погоджуються з даним «стереотипом», 14,6% вбачають можливість того, що «красиві» люди легше й швидше досягають успіхів у сучасному суспільстві.

Висновки із проведеного дослідження.

Зовнішність людини завжди була чинником привертання уваги до особистості, її професійної діяльності, соціального статусу тощо. За зовнішністю людину не тільки оцінюють, але й доволі часто дискримінують.

Оцінювання зовнішності суміжне з багатьма людськими установками: сумнівом, задрістю, недовірою, ворожістю, агресією тощо. Нерідко воно стає пусковим механізмом подібних почуттів.

Досить важливою проблемою сьогодення є оцінювання власної зовнішності представниками молодого покоління, зокрема студентською молоддю. Бо саме у студентському віці ставлення до власної зовнішності включає такі основні складові частини становлення самодостатньої та зрілої особистості: оцінно-змістовні інтерпретації різних компонентів зовнішності; ставлення до відображеного зовнішнього Я; оцінку відповідності зовнішнього вигляду віковим, гендерним і рольовим характеристикам; ступінь задоволеності своєю зовнішністю протягом усього життя й у теперішній період часу; інтенсивність виразності бажання змінити власну зовнішність тощо.

Результати проведеного нами пілотажного дослідження дозволили висунути певні гіпотези для подальших досліджень та зробити такі висновки:

- студенти-чоловіки частіше задоволені власною зовнішністю, ніж дівчата; серед дівчат переважають ті, хто скоріше задоволений, ніж незадоволений своїм зовнішнім виглядом;

– незважаючи на достатньо високий рівень задоволеності власною зовнішністю серед опитаних, велика кількість дівчат у порівнянні із хлопцями все ж схильні або впевнено хочуть змінити зовнішній вигляд;

– серед основних критеріїв зовнішності, які б хотіли змінити хлопці і дівчата, превалюють такі: зробити тіло більш фізично розвинутим і красивим, зробити тату/пірсінг; у дівчат поряд із зазначеними у пріоритеті – схуднути;

– більше ніж половина опитаних студентів вважають, що зовнішність у сучасному суспільстві має вагомий значення і вважають або погоджуються із тим, що «красивим» людям все легше та швидше дається, ніж «некрасивим».

Зважаючи на вищезазначене, нами було окреслено подальші перспективні напрями вивчення проблеми ставлення до зовнішності, серед яких – виявлення основних причин незадоволення власною зовнішністю в гендерному аспекті; вивчення основних елементів зовнішності, що найчастіше стають індикатором дискримінації; дослідження фетшеймінгу як дискримінації за зовнішністю; вплив ЗМІ на формування стереотипів зовнішності сучасної молоді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Даниленко Н.М., Меднікова Г.І. Проблема ставлення особистості до власної зовнішності в психологічній науці. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. Випуск I (57)*. 2017. С. 67–77.

2. Ідеали жіночої краси в різні часи. URL : <http://navsi100.com/news/23067-Idealy-zhinochoi-kрасy-v-rizni-chasy>.

3. Історія косметики Давній Єгипет. URL : <https://poshtivka.org/istoriya-kosmetyky-davnij-yegypet>.

4. Леви Т.С. Отношение к телу в структуре самоотношения. *Знание. Понимание. Умение*. 2008. № 3. С. 72–75.

5. Найдивніші стандарти краси середньовічних жінок шокували навіть туземців: деформовані черепа, підрізані зуби та культ Діви Марії. URL : <https://znaj.ua/history/217280>.

6. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрантів і аспірантів. Київ : ТОВ «Філ-студія», 2006. 320 с.

7. Социальная психология: Хрестоматия : учебное пособие для студентов вузов / Сост. Белинская Е.П., Тихомандрицкая О.А. Москва : Аспект Пресс, 2003. 471 с.

8. Стереотипи зовнішності як чинник поширення лукізму в суспільстві / Черкашина Т.О., Толопка Н.І. *Habitus. Науковий журнал. Випуск 10*. Одеса, 2019. С. 38–43.

9. Чи вважалися б ви красивими у Стародавньому світі? URL : https://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2015/01/150112_beauty_ancient_world_dk.